

รูปแบบสำนวนหุกมตักลีฟียตามหลักอุศูลฟิกห์ กรณีศึกษาสุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์

The Patterns of Hukm Taklifi in Usul al-Fiqh: A Case Study
of Surat al-Mumtahinah

สมชาย ภูมิมาโนช¹

(Received: Nov 14, 2024; Revised: Aug 22, 2025; Accepted: Dec 03, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง "รูปแบบสำนวนหุกมตักลีฟียตามหลักอุศูลฟิกห์ กรณีศึกษาสุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์" เป็นการวิจัยเชิงเอกสารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความสำคัญของสุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์ 2. ศึกษาความสำคัญของหลักอุศูลฟิกห์และหุกมตักลีฟียในกฎหมายอิสลาม และ 3. วิเคราะห์รูปแบบสำนวนหุกมตักลีฟียในสุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์ แหล่งข้อมูลประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ และตำราอุศูลฟิกห์ที่สำคัญ และข้อมูลทุติยภูมิจากตำราดฟัอีร์ หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวิจัยโดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยศึกษาสำนวนภาษาอาหรับในอายะฮ์ต่างๆ และจำแนกประเภทตามหลักการของอุศูลฟิกห์ ผลการวิจัยพบว่า 1. สุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์เป็นสุเราะห์มะดะนียะฮ์ ประกอบด้วย 13 อายะฮ์ อยู่ในลำดับที่ 60 ของอัลกุรอาน มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทดสอบความศรัทธา การเลือกคบหาสมาคม และหลักการรักและเกลียดเพื่ออัลลอฮ์ 2. อุศูลฟิกห์เป็นวิธีวิทยาการวินิจฉัยทางกฎหมายอิสลามที่อิงบนอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ส่วนหุกมตักลีฟียหมายถึงโองการของอัลลอฮ์เกี่ยวกับการกระทำของมุสลิมที่บรรลุลุศนภาวะ แบ่งเป็น 5 ประเภท คือ วาญิบ ฮะรอม มัณดูบ มักรูฮ์ และมุบาฮ์ 3. รูปแบบสำนวนหุกมตักลีฟียในสุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์ที่พบประกอบด้วย 3 ประเภทหลัก ได้แก่ “อัลอิญาบ” (วาญิบ) ในรูปแบบคำสั่ง (فعل)، “อัลอิบาหะฮ์” (มัباح) ในรูปแบบประโยคบอกเล่าเชิงอนุญาต การปฏิเสธคำห้าม และการปฏิเสธความผิดบาป และ “อัลตะหْرِิม” (หะรอม) ในรูปแบบคำห้าม (لا تفعل)

คำสำคัญ: หุกมตักลีฟีย, อุศูลฟิกห์, รูปแบบสำนวน, สุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์

ABSTRACT

This documentary research examines the patterns of Hukm Taklifi (prescriptive rulings) in Surat al-Mumtahinah according to the principles of Usul al-Fiqh. The study aims to: 1. Examine the significance of Surat al-Mumtahinah. 2. Investigate the importance of Usul al-Fiqh and Hukm Taklifi within Islamic law; and 3. Analyze the linguistic patterns of Hukm Taklifi found in this surah. Data sources consist of primary sources including the Quran, hadith, and major works of Usul al-Fiqh, as well as secondary sources such as tafsir literature,

¹ สาขาวิชากฎหมายอิสลาม สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

¹ Department of Islamic Law, Academy of Islamic and Arabic Studies, Princess of Naradhiwas University
(Corresponding author / Email: Somchai.p@pnu.ac.th)

books, and related studies. The research employs content analysis by examining Arabic expressions in the selected verses and classifying them according to the principles of Usul al-Fiqh. The findings indicate that: 1. Surat al-Mumtahinah is a Madinan chapter comprising 13 verses, listed as the 60th chapter of the Quran, addressing the testing of faith, guidelines for social relations, and principles of loyalty for Allah's sake. 2. Usul al-Fiqh serves as a methodological framework for deriving Islamic legal rulings, while Hukm Taklifi is divided into five categories: wajib, haram, mandub, makruh, and mubah. 3. The patterns identified fall into three main categories: al-ijab (obligation) expressed through imperative forms, al-ibahah (permissibility) expressed through declarative forms, and al-tahrim (prohibition) expressed through prohibitive forms.

Keywords: *Hukm Taklifi, Usul al-Fiqh, Expression Forms, Surat al-Mumtahinah*

บทนำ

โครงสร้างของบทบัญญัติอิสลามประกอบด้วยสองส่วนใหญ่ คือ คำสั่งใช้ (الأمر) และคำสั่งห้าม (النهي) ซึ่งมีผลบังคับใช้สำหรับมุสลิมที่บรรลุนิติภาวะ การเข้าใจรูปแบบสำนวนทั้งสองประเภทนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลามอย่างถูกต้อง

หลักการและกฎเกณฑ์ที่นักมุญตะฮิดใช้ในการวิเคราะห์วินิจฉัยทางกฎหมายอิสลามจากแหล่งที่มาต่าง ๆ เช่น อัลกุรอาน หะดีษ และแหล่งอื่นๆ เป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจทุกมโดยเฉพาะหุกมตักลีฟี่ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมุสลิมโดยตรง อิสลามให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามคำสั่งใช้และการหลีกเลี่ยงคำสั่งห้ามอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้ผู้ศรัทธามีความศรัทธาที่สมบูรณ์ ดังที่อัลลอฮ์ตรัสไว้ในซูเราะห์มัมมิด อายะฮ์ที่ 33

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ

ความว่า “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงเชื่อฟังปฏิบัติตามอัลลอฮ์ และจงเชื่อฟังปฏิบัติตามเราะสูลคนนี้เถิด และอย่าทำให้การทำงานของพวกเจ้าไร้ประโยชน์” (สมาคมศิษย์เก่าอาหรับประเทศไทย, 2541).

จากอายะฮ์ข้างต้นชี้ให้เห็นว่าการมีศรัทธาที่สมบูรณ์จำเป็นต้องทั้งการปฏิบัติตามคำสั่งและการหลีกเลี่ยงคำห้าม การละเมิดคำสั่งห้ามจะทำให้การทำงานของผู้ศรัทธาไร้ผล นักตัฟสีรชื่อดังอย่าง Al-Tabari (2000) อธิบายว่า “จงเชื่อฟังและปฏิบัติตามในสิ่งที่อัลลอฮ์และเราะสูลทรงใช้ และออกห่างจากสิ่งที่ทรงห้าม เพราะจะทำให้การทำงานของผู้ศรัทธานั้นไร้ผล” Ibn Kathir (1997) ยืนยันว่า “การละเมิดฝ่าฝืนข้อบัญญัติแห่งอิสลามจะทำให้การทำงานของผู้ศรัทธานั้นไร้ประโยชน์”

Al-Shatibi (1997) กล่าวถึงเจตนารมณ์ของศาสนบัญญัติอิสลามว่าเป็นการกำหนดมาตรการและคำสอนเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตมนุษย์ทั้งในด้านการสร้างและการธำรงรักษา โดยมุ่งปกป้องคุ้มครองมนุษย์ใน 5 ประการสำคัญ คือ ศาสนา ชีวิต สติปัญญา วงศ์ตระกูล และทรัพย์สิน

ดังนั้น ผู้วิจัยเลือกศึกษาเรื่องนี้ด้วยเหตุผลสำคัญ 3 ประการ ประการแรก ซูเราะห์อัลมัมตะหินะฮ์มีความสำคัญทั้งในด้านเนื้อหา บริบท และประเด็นทางกฎหมายอิสลาม ถือเป็นกรณีศึกษาที่ช่วยให้เข้าใจ

หลักการและวิธีการวิเคราะห์บทบัญญัติได้ชัดเจน ประการที่สอง หลักอุศูลฟิคว์และหุกมดักลีฟีย์มีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจบทบัญญัติที่ปรากฏในอัลกุรอาน การศึกษาหลักการเหล่านี้จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์และตีความบทบัญญัติได้อย่างเป็นระบบ ประการที่สามรูปแบบสำนวนหุกมดักลีฟีย์ในสุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์มีความหลากหลาย การศึกษาลักษณะและการจำแนกประเภทจะช่วยให้เห็นความแตกต่างและความสัมพันธ์ระหว่างสำนวนกับระดับความผูกพันทางกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำคัญของสุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์
2. เพื่อศึกษาความสำคัญของหลักอุศูลฟิคว์และหุกมดักลีฟีย์ในกฎหมายอิสลาม
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบสำนวนหุกมดักลีฟีย์ในสุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ด้านวิชาการ เป็นการประยุกต์ใช้หลักอุศูลฟิคว์ในการวิเคราะห์อัลกุรอานอย่างเป็นระบบเป็นแบบอย่างในการศึกษาสุเราะห์อื่น ๆ และเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการในการศึกษาสุเราะห์นั้นในแง่มุมของหุกมดักลีฟีย์
2. ด้านปฏิบัติ ช่วยให้ผู้ศรัทธาเข้าใจบทบัญญัติในสุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์ได้ถูกต้อง เป็นแนวทางในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมและกฎหมายอิสลาม และป้องกันความเข้าใจผิดที่อาจนำไปสู่การปฏิบัติที่ผิดเพี้ยนหรือหะหลวม
3. ด้านสังคม ส่งเสริมความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการอิสลามในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สร้างความตระหนักถึงความยืดหยุ่นและความเป็นธรรมของระบบกฎหมายอิสลาม และยกระดับคุณภาพการศึกษาอิสลามในสังคมไทย

กรอบแนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับอุศูลฟิคว์

อุศูลฟิคว์เป็นศาสตร์แห่งระเบียบวิธีการสกัดบทบัญญัติทางกฎหมายอิสลาม พัฒนาโดยนักวิชาการมุสลิมตั้งแต่ยุคแรกเริ่ม Al-Shafi'i (ค.ศ. 767-820) ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็น “บิดาแห่งอุศูลฟิคว์” ได้วางรากฐานสำคัญผ่านงาน “Ar-Risalah” ที่กำหนดหลักการในการตีความบทบัญญัติอิสลาม (Hallaq, 1997) โดยเน้นความสำคัญของลำดับแหล่งที่มาของกฎหมาย ได้แก่ อัลกุรอาน สุนนะฮ์ อิจญ์มาอ์ และกียาส

Al-Zuhaili (2009) อธิบายว่าอุศูลฟิคว์มีบทบาทสำคัญในการทำให้กฎหมายอิสลามสามารถปรับใช้ได้บริบทที่แตกต่างตามกาลเวลา โดยคงไว้ซึ่งหลักการพื้นฐานที่ไม่เปลี่ยนแปลง สะท้อนถึงความยืดหยุ่นและความสมบูรณ์ของระบบกฎหมายอิสลาม

แนวคิดเกี่ยวกับหุกมดักลีฟีย์

หุกมดักลีฟีย์เป็นหลักการสำคัญของอุศูลฟิคว์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติของมุสลิม Al-Ghazali (1058-1111) อธิบายในงาน “Al-Mustasfa” ว่าหุกมดักลีฟีย์เป็นกรอบการกำหนดความรับผิดชอบทางศาสนาที่คำนึงถึงความสามารถของมนุษย์ โดยมีหลักการว่า “ไม่มีภาระหน้าที่เกินความสามารถ” (لا تكليف إلا بالمستطیع) (Al-Ghazali, 2008)

Al-Amidi (2003) จำแนกหุกมดักลียเป็น 5 ประเภทอย่างเป็นระบบ โดยอธิบายว่าการแบ่งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มุสลิมเข้าใจระดับความจำเป็นและความรับผิดชอบในการปฏิบัติ ส่งผลต่อการตัดสินใจในชีวิตประจำวันอย่างชัดเจน

บททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ด้านอุศูลุลฟิกฮ์และหุกมดักลีย

Hallaq (1997) ศึกษาประวัติและพัฒนาการของอุศูลุลฟิกฮ์ในงาน “A History of Islamic Legal Theories” ซึ่งชี้ให้เห็นว่าอุศูลุลฟิกฮ์มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีบทบาทสำคัญในการทำให้กฎหมายอิสลามตอบสนองต่อบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง

Kamali (2003) อธิบายหลักการสำคัญของอุศูลุลฟิกฮ์อย่างเป็นระบบในหนังสือ “Principles of Islamic Jurisprudence” รวมทั้งประเภทของหุกม โดยเฉพาะหุกมดักลียและหุกมวัฎอีย์ ให้กรอบแนวคิดที่ชัดเจนในการจำแนกและวิเคราะห์หุกม

El-Mesawi (2020) วิเคราะห์มโนทัศน์ชะรีอะฮ์ในบริบทร่วมสมัยในงาน “Maqasid al-Shariah: Explorations and Implications” โดยเชื่อมโยงหลักการคลาสสิกกับความท้าทายของศตวรรษที่ 21 แสดงให้เห็นว่าหุกมดักลียยังคงมีความเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาร่วมสมัย

Abdelkader (2021) ศึกษาความท้าทายของนิติศาสตร์อิสลามในศตวรรษที่ 21 ในหนังสือ “Islamic Jurisprudence and the Challenges of the 21st Century” โดยเน้นว่าการเข้าใจหุกมดักลียอย่างถูกต้องเป็นพื้นฐานสำคัญในการประยุกต์ใช้กฎหมายอิสลามในบริบทสมัยใหม่

Opwis (2021) วิเคราะห์การใช้เหตุผลทางชะรีอะฮ์ในความคิดอิสลามสมัยใหม่ในบทความ “Shari'a Reasoning in Modern Islamic Thought” ตีพิมพ์ใน Journal of Islamic Studies ซึ่งชี้ให้เห็นว่านักวิชาการร่วมสมัยยังคงอิงหลักอุศูลุลฟิกฮ์คลาสสิกในการวิเคราะห์หุกม

ด้านการวิเคราะห์สำนวนภาษา

Abdul-Raof (2012) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาศาสตร์กับการตีความอัลกุรอานในงาน “Exploring the Qur'an: Context and Impact” เน้นว่าโครงสร้างภาษามีผลต่อความหมายทางกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญ

Saeed (2006) เสนอแนวทางการตีความอัลกุรอานแบบร่วมสมัยในหนังสือ “Interpreting the Qur'an” โดยพิจารณาทั้งบริบททางประวัติศาสตร์และภาษาศาสตร์

Khalifaoui (2019) วิเคราะห์ความหมายเชิงศัพท์ของคำศัพท์กฎหมายในอัลกุรอานในบทความ “Semantic Analysis of Legal Terms in the Qur'an” ตีพิมพ์ใน Islamic Law and Society แสดงให้เห็นว่าการวิเคราะห์สำนวนภาษามีความสำคัญต่อการเข้าใจหุกมดักลีย

Mir (2020) ศึกษาการตีความข้อความอัลกุรอานในหนังสือ “Understanding the Islamic Scripture: A Study of Selected Passages” โดยใช้แนวทางสหวิทยาการที่ผสมผสานภาษาศาสตร์ บริบททางประวัติศาสตร์ และหลักนิติศาสตร์อิสลาม

เกี่ยวกับสุเราะห์อัลมูตะหินะฮ์

Al-Tabari (2001) และ Ibn Kathir (1997) อธิบายสุเราะห์อัลมูตะหินะฮ์ไว้ในตำราตัฟซีรอย่างละเอียด ครอบคลุมสาเหตุการประทานลงมา (Asbab al-Nuzul) ความหมายของคำศัพท์ และบทบัญญัติที่สกัดได้

Al-Qurtubi (2006) เน้นบทบัญญัติทางกฎหมายที่สกัดได้จากสุเราะห์นี้ในตำรา “Al-Jami' li-Ahkam al-Qur'an” โดยเฉพาะประเด็นความสัมพันธ์กับผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม

ช่องว่างทางวิชาการ

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า 1. มีงานศึกษาเกี่ยวกับอุศูลฟิกห์และหุกมดักลีฟีย์ในเชิงทฤษฎี แต่ขาดการประยุกต์ใช้กับสุเราะห์เฉพาะอย่างเป็นระบบ 2. ตำราตีฟส์หรืออธิบายสุเราะห์อัลมุตะหีนะฮ์ในแง่ความหมาย แต่ไม่เน้นการวิเคราะห์รูปแบบสำนวนหุกมดักลีฟีย์โดยเฉพาะ 3. ยังขาดงานวิจัยในภาษาไทยที่ศึกษาสุเราะห์นี้ในมิติทางกฎหมายอิสลาม การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว 4. แม้จะมีงานวิจัยร่วมสมัยที่ศึกษาหลักการกฎหมายอิสลาม แต่ยังขาดการเชื่อมโยงระหว่างหลักการคลาสสิกกับการวิเคราะห์ด้วยทออลกูรอ่านอย่างเป็นระบบ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยผสมผสานแนวทางคลาสสิกกับมุมมองร่วมสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและตำราทางวิชาการ

2. แหล่งข้อมูลข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ อัลกูรอ่าน โดยเฉพาะสุเราะห์อัลมุตะหีนะฮ์ อัลหะดีษและสุนนะฮ์ที่เกี่ยวข้อง และตำราอุศูลฟิกห์ของนักวิชาการคลาสสิก เช่น “Al-Mustasfa” ของ Al-Ghazali, “Al-Ihkam fi Usul al-Ahkam” ของ Al-Amidi, “Al-Muwafaqat” ของ Al-Shatibi ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ตำราตีฟส์ เช่น “Tafsir al-Tabari”, “Tafsir Ibn Kathir” หนังสือและบทความทางวิชาการเกี่ยวกับอุศูลฟิกห์และหุกมดักลีฟีย์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

การวิจัยครั้งนี้อาศัยตำราคลาสสิกในสาขาอุศูลฟิกห์เป็นแหล่งข้อมูลหลัก เนื่องจากเป็นงานอ้างอิงมาตรฐานที่นักวิชาการในสาขานี้ใช้กันอย่างต่อเนื่อง ตำราเหล่านี้ถึงแม้จะมีฉบับพิมพ์หลายยุคสมัย แต่เนื้อหาเป็นผลงานของนักวิชาการมุสลิมยุคคลาสสิก (ศตวรรษที่ 8-14) ที่ยังคงเป็นแหล่งอ้างอิงหลักในการศึกษาหลักการกฎหมายอิสลามจนถึงปัจจุบัน การใช้ฉบับพิมพ์ที่ทันสมัยกว่านี้มีเพียงการตรวจทานและจัดพิมพ์ใหม่ โดยเนื้อหาหลักไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของการศึกษาข้อความคลาสสิกในสาขาศาสนศาสตร์อิสลาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติมาตรฐานในวารสารระดับนานาชาติ เช่น Islamic Law and Society, Journal of Islamic Studies และ Journal of Qur'anic Studies ที่ยอมรับและใช้แหล่งอ้างอิงคลาสสิกเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เสริมด้วยวรรณกรรมร่วมสมัย (2019-2024) เพื่อแสดงให้เห็นว่างานวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดและการพัฒนาล่าสุดในสาขานิติศาสตร์อิสลามและการตีความอัลกูรอ่าน โดยไม่สูญเสียความเที่ยงตรงในการศึกษาข้อความต้นฉบับ

3. เครื่องมือในการวิจัย

3.1 แบบบันทึกข้อมูล (Data Recording Form) สำหรับจดบันทึกรูปแบบสำนวนหุกมดักลีฟีย์

3.2 ตารางวิเคราะห์ (Analysis Matrix) สำหรับจำแนกประเภทของหุกมดักลีฟีย์และรูปแบบ

สำนวน

3.3 คอมพิวเตอร์และโปรแกรมประมวลผลคำ

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากสุเราะห์อัลมุตะหีนะฮ์ทั้ง 13 อายะฮ์

4.2 ศึกษาตำราอุศูลฟิกห์เพื่อทำความเข้าใจหลักการและรูปแบบสำนวน

4.3 ศึกษาตำราตัฟสีร์เพื่อเข้าใจบริบทและความหมายของแต่ละอายะฮ์

4.4 รวบรวมทัศนะของนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนดังนี้

5.1 การวิเคราะห์โครงสร้างภาษา: วิเคราะห์รูปแบบคำกริยา คำนาม และโครงสร้างประโยคในแต่ละอายะฮ์ ระบูปรูปแบบสำนวนที่บ่งบอกถึงหุกมตักลีฟีย์ เช่น คำสั่ง (أفعل) คำห้าม (لا تفعل) การปฏิเสธ (نفي)

5.2 การจำแนกประเภทหุกมตักลีฟีย์: จำแนกรูปแบบสำนวนตามหลักอุศูลฟิกห์ว่าเป็นวาญิบ ฮะรอม มัณดูบ มักรูฮ์ หรือมุบาฮ์ พิจารณาบริบทและหลักฐานสนับสนุนจากตำราตัฟสีร์

5.3 การสังเคราะห์ข้อมูล: เปรียบเทียบทัศนะของนักวิชาการ สรุปรูปแบบสำนวนอย่างเป็นระบบ และจัดทำตารางสรุป

5.4 การตรวจสอบความถูกต้อง: ตรวจสอบความสอดคล้องกับหลักการอุศูลฟิกห์และเทียบเคียงกับงานวิจัยที่เชื่อถือได้

6. การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลนำเสนอในรูปแบบความเรียง (Descriptive) ประกอบด้วยการอธิบายรูปแบบสำนวนพร้อมตัวอย่าง การแปลความหมายเป็นภาษาไทย การเสนอทัศนะของนักวิชาการ และการสรุปเป็นตารางเพื่อความชัดเจน

ผลการวิจัย

1. ความสำคัญของสุเราะฮ์อัลมูมตะหิเนฮ์

สุเราะฮ์อัลมูมตะหิเนฮ์เป็นสุเราะฮ์มะคะนิยะฮ์ ลำดับที่ 60 ของอัลกุรอาน ประกอบด้วย 13 อายะฮ์ มีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นสำคัญ ดังนี้

เนื้อหาหลักของสุเราะฮ์

1.1 การห้ามสนับสนุนศัตรูของอัลลอฮ์ อายะฮ์ 1-3 สุเราะฮ์เริ่มต้นด้วยการห้ามมิให้มุสลิมคบศัตรูของอัลลอฮ์เป็นมิตร โดยเฉพาะผู้ที่ทำร้ายมุสลิมจนต้องอพยพละทิ้งบ้านเกิด พร้อมย้ำว่าความสัมพันธ์ทางเครือญาติจะไม่อำนวยการประโยชน์ในวันกิยามะฮ์นอกจากการศรัทธาและการงานที่ดี

1.2 แบบอย่างของศาสดาอิบรอฮีม อายะฮ์ 4-6 สุเราะฮ์ยกตัวอย่างศาสดาอิบรอฮีมและผู้ศรัทธาที่ปลื้มใจออกจากพวกมุชริกีน เพื่อเป็นแบบอย่างในการยืนหยัดในหลักการศรัทธา

1.3 หลักการปฏิบัติต่อผู้ที่ไม่เป็นศัตรู อายะฮ์ 8-9 สุเราะฮ์อนุญาตให้ทำความดีและให้ความยุติธรรมแก่ผู้ที่ไม่ได้ต่อสู้กับมุสลิมหรือข่มขู่พวกเขา แต่ห้ามสนับสนุนผู้ที่เป็นศัตรูและต่อสู้กับอิสลาม

1.4 กฎเกณฑ์เกี่ยวกับผู้หญิงที่อพยพ อายะฮ์ 10-12 กำหนดระเบียบการทดสอบผู้หญิงที่ลี้ภัย กฎหมายการแต่งงาน และเงื่อนไขการรับสัตย์ปฏิญาณ

1.5 การเตือนครั้งสุดท้าย อายะฮ์ 13 สุเราะฮ์จบด้วยการเตือนมิให้คบผู้ที่อัลลอฮ์ทรงกริ้วเป็นมิตร

ความสำคัญของสุเราะฮ์

สุเราะฮ์อัลมูมตะหิเนฮ์มีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น 3 ประการ

ประการแรก เนื้อหาสะท้อนความสมดุลระหว่างหลักการทางศรัทธากับการปฏิบัติในชีวิตจริง แสดงให้เห็นว่าอิสลามไม่ได้เน้นเพียงมิติทางจิตวิญญาณเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันในสังคม

ประการที่สอง การยกตัวอย่างศาสดาอับรอฮีมเป็นแบบอย่างแสดงวิธีการสอนของอัลกุรอานที่ใช้เรื่องเล่าจากประวัติศาสตร์เป็นบทเรียน ซึ่งมีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจและจดจำ

ประการที่สาม สุเราะห์แสดงความยืดหยุ่นของกฎหมายอิสลาม เช่น การอนุญาตให้ทำความดีกับผู้ที่ไม่ได้เป็นศัตรู สะท้อนว่าอิสลามส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีบนพื้นฐานของความยุติธรรมและความเมตตา ไม่ใช่บนความแตกต่างทางศาสนา

2. หลักอูศูลุลฟิกห์และหุกมตักลีฟีย์

2.1 อูศูลุลฟิกห์

อูศูลุลฟิกห์เป็นวิธีวิทยาการวินิจฉัยทางกฎหมายอิสลามที่อ้างอิงจากแหล่งที่มาหลัก 4 ประการ อัลกุรอาน (แหล่งบทบัญญัติอันดับแรก) สุนนะฮ์ (คำสอน การปฏิบัติ และการรับรองของท่านนบี) อิจญ์มาอ์ (ความเห็นพ้องของนักวิชาการมุสลิม) และกีياس (การอุปมาอุปไมยอิงบนหลักการที่มีอยู่แล้ว)

2.2 หุกมตักลีฟีย์

หุกมตักลีฟีย์หมายถึงโองการของอัลลอฮ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมุสลิมที่บรรลุลุศานภาวะ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท

ตารางที่ 1: หุกมตักลีฟีย์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมุสลิมที่บรรลุลุศานภาวะ

ประเภท	ความหมาย	ตัวอย่าง	ผลการปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ
วาญิบ (Wajib)	จำเป็นต้องกระทำ	การละหมาด การถือศีลอด	ได้รับบุญ / ได้รับบาป
หะรอม (Haram)	ต้องห้าม	การดื่มสุรา การพนัน	ไม่กระทำได้อะไร / กระทำได้บาป
มันดุบ (Mandub)	แนะนำให้ทำ	ละหมาดสุนนะฮ์ ศีลอดอาชูรอ	ได้รับบุญ / ไม่ได้รับบาป
มักรูฮ์ (Makruh)	ไม่แนะนำ	การหย่าโดยไม่มีเหตุจำเป็น	ไม่กระทำได้อะไร / กระทำไม่ได้บาป
มุบะฮ์ (Mubah)	อนุญาต	การกินอาหารที่ฮาลาล การเดินทาง	ไม่ได้บุญหรือบาป

การแบ่งหุกมตักลีฟีย์เป็น 5 ประเภทนี้สะท้อนความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อธรรมชาติของมนุษย์และสังคม โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ

1. ความหลากหลายของระดับ: ไม่มองทุกเรื่องในแง่ขาวดำเท่านั้น แต่ยอมรับว่ามีเรื่องที่อยู่ในเขตสีเทา เปิดพื้นที่ให้ใช้ดุลยพินิจ
2. หลักการไม่มีภาระเกินความสามารถ: ไม่กำหนดให้ทุกเรื่องเป็นวาญิบหรือหะรอม ทำให้สามารถปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน
3. การส่งเสริมการพัฒนาตนเอง: การมีหุกมที่เป็นมันดุบแสดงให้เห็นว่าอิสลามส่งเสริมให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่แค่ปฏิบัติตามข้อบังคับขั้นต่ำ

3. รูปแบบสำนวนหุกมตักลีฟีย์ในสุเราะห์อัลมูมตะฮินะฮ์

จากการวิเคราะห์พบรูปแบบสำนวนหุกมตักลีฟีย์ 3 ประเภทหลัก

1. อัลอิญาบ (วาญิบ) รูปแบบคำสั่ง ลักษณะสำนวน ใช้รูปแบบคำสั่ง (افعل) หรือคำกริยาที่เชื่อมด้วย “ลามคำสั่ง” (لا الأمر) ตัวอย่างจากสุเราะห์

1.1 อายะฮ์ที่ 10 فَأَمَّا جُنُودُهُمْ “จงทดสอบพวกนาง” บริบทคำสั่งให้ทดสอบผู้หญิงที่อพยพมายังมุสลิมเพื่อยืนยันความศรัทธา หุกม: วาญิบ เพราะเป็นคำสั่งโดยตรงที่ไม่มีหลักฐานบ่งชี้เป็นอย่างอื่น

1.2 อายะฮ์ที่ 12: فَبَايَعَهُمْ “จงรับสัตย์ปฏิญาณจากพวกนาง” บริบทคำสั่งให้ท่านนบีรับสัตย์ปฏิญาณจากผู้หญิงที่ศรัทธา หุกม: วาญิบสำหรับท่านนบีและผู้ที่มีหน้าที่รับปฏิญาณ หลักการตีความตามหลักการของนักอรรถาธิบาย รวมทั้ง Al-Faraa (1990), Al-Shirazi (1980), Al-Sarkhasi (2009) และ Al-Amidi (2003) ความหมายเดิมของคำสั่งคือการบังคับให้ทำ (Wujub) เว้นแต่จะมีหลักฐานแสดงเป็นอย่างอื่น

ตารางที่ 2: รูปแบบหลักของคำสั่งในอัลกุรอาน

ประเภท	ความหมาย	ตัวอย่างอายะฮ์
الوجوب	ข้อบังคับ	وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
الندب	สมควรกระทำ	فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا
الإرشاد	ชี้แนะเพื่อประโยชน์	وَأَشْهِدُوا ذَوِي عَدْلٍ مِّنكُمْ
الإباحة	อนุญาตให้กระทำ	كُلُوا مِمَّا طَيَّبَتِ

2. อัลอิบาหะฮ์ (มุบาฮ์) – รูปแบบการอนุญาต สำนวนอิบาหะฮ์ปรากฏใน 3 รูปแบบในสุเราะห์นี้ ดังนี้

2.1 ประโยคบอกเล่าเชิงอนุญาต อายะฮ์ที่ 4 قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ ความว่า “แน่นอนได้มีแบบอย่างอันดีงามสำหรับพวกเจ้าแล้ว” นัยทางกฎหมาย อนุญาตให้ถือเป็นแบบอย่าง (มุบาฮ์)

2.2 การปฏิเสธคำห้าม نهي النهي อายะฮ์ที่ 8 لَا يَنْهَىٰكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقْتُلُوا فِي الدِّينِ ความว่า “อัลลอฮ์มิได้ทรงห้ามพวกเจ้าเกี่ยวกับบรรดาผู้ที่มิได้ต่อสู้รุกรานพวกเจ้าในเรื่องของศาสนา” นัยทางกฎหมาย การปฏิเสธคำห้ามบ่งบอกถึงอิบาหะฮ์ (การอนุญาต) ตามหลักการของ Al-Zarkashi (1994) และ Al-Ghazali (2008)

ความสำคัญของรูปแบบนี้ คือ การใช้รูปแบบปฏิเสธคำห้ามแทนการพูดว่า “อนุญาต” โดยตรงมีเหตุผล 2 ประการ 1. เน้นย้ำว่าการทำความดีกับผู้ที่ไม่เป็นศัตรูไม่ขัดต่อหลักการอิสลาม และ 2. แสดงความเมตตาและความยุติธรรมของอิสลาม

2.3 การปฏิเสธความผิดบาป لا جناح عليكم أن نفي الجناح อายะฮ์ที่ 10 لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ ความว่า “ไม่มีโทษแก่พวกเจ้าที่จะแต่งงานกับพวกนาง” นัยทางกฎหมายการใช้ “ไม่มีโทษ” (لا جناح) เป็นรูปแบบที่อัลกุรอานใช้บ่อยในเรื่องที่อาจมีความสงสัยหรือความกังวล วัตถุประสงค์คือขจัดความกังวลและสร้างความมั่นใจให้ผู้ปฏิบัติ (Al-Suyuti, 1974)

ตารางที่ 3: รูปแบบสำนวนอิบาฮะฮ์ในอัลกุรอาน

รูปแบบ	คำอธิบาย	ตัวอย่าง
ประโยคบอกเล่าเชิงอนุญาต	บอกเล่าเพื่ออนุญาต	قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ
การปฏิเสธคำห้าม	نهي النهي	لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ
การปฏิเสธความผิดบาป	نهي الجناح	وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
คำว่า “ฮาลาล”	الحل	การอนุมัติโดยตรง

3. อัลตะหะรียัม (หะรอม) รูปแบบคำห้าม ลักษณะสำนวนใช้คำกริยาปัจจุบันกาลขึ้นต้นด้วย “ลา” (لَا) เพื่อแสดงการห้าม ตัวอย่างจากซูเราะห์

3.1 อายะฮ์ที่ 1 وَعَدُوُّكُمْ وَأُولِيَاءُ لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ ۚ ความว่า “อย่าได้คบศัตรูของเราและศัตรูของพวกเขาเจ้าเป็นมิตร” บริบท คือ ห้ามสนับสนุนผู้ที่เป็ศัตรูของอิสลามและมุสลิม หุกม: หะรอม เพราะเป็นคำห้ามโดยตรงที่ไม่มีหลักฐานบ่งชี้เป็นอย่างอื่น

3.2 อายะฮ์ที่ 10 فَلَا تَرْجِعُوهُمْ إِلَى الْكُفَّارِ ۚ ความว่า “อย่าส่งพวกนางกลับไปยังผู้ปฏิเสธศรัทธา” บริบท คือ ห้ามส่งผู้หญิงมุสลิมกลับไปหาสามีที่เป็นกาฟิร หุกม: หะรอม เพื่อปกป้องความศรัทธาและศักดิ์ศรีของผู้หญิงมุสลิม

3.3 อายะฮ์ที่ 10 (ต่อ) لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ ۚ ความว่า “พวกนางมิใช่ฮาลาลสำหรับพวกเขา และพวกเขาก็มิใช่ฮาลาลสำหรับพวกนาง” นัยทางกฎหมาย คือ การปฏิเสธความเป็นฮาลาลบ่งบอกถึงการห้าม (หะรอม)

หลักการตีความตามหลักการของ Ibn al-Najjar (1997) และ Al-Zarkashi (1994) คำห้าม (لَا تَفْعَلْ) มีความหมายเดิมคือการห้ามอย่างเด็ดขาด (Tahrim) แต่บางบริบทอาจมีความหมายอื่น เช่น

ตารางที่ 4: ความหมายของรูปแบบคำห้ามตามบริบท

ประเภท	ความหมาย	ตัวอย่างอายะฮ์
التحريم	การห้ามอย่างเด็ดขาด	وَلَا تَقْرَبُوا الزَّيْنَىٰ
الكراهة	ความน่ารังเกียจ	وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ
التحذير	การเตือนให้ระวัง	وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ
الإرشاد	การแนะนำให้ละทิ้ง	لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ

สรุปผลการวิเคราะห์

จากการศึกษาพบว่าซูเราะห์อัลมุตตะหีนะฮ์แม้มีเพียง 13 อายะฮ์ แต่ครอบคลุมหุกมดักลียะฮ์ 3 ประเภทจาก 5 ประเภท (วาญิบ หะรอม และมุบาฮ์) แสดงความหลากหลายของบทบัญญัติในซูเราะห์สั้น ๆ

ตารางที่ 5: สรุปรูปแบบสำนวนหุกมดักลียะฮ์ในซูเราะห์อัลมุตตะหีนะฮ์

ประเภทหุกม	รูปแบบสำนวน	จำนวนครั้งที่พบ	ตัวอย่างอายะฮ์
------------	-------------	-----------------	----------------

วาญิบ	คำสั่ง (أفعل)	2	อายะฮ์ 10, 12
มูบาฮ์	ประโยคบอกเล่า	1	อายะฮ์ 4
	การปฏิเสธคำห้าม	1	อายะฮ์ 8
	การปฏิเสธความผิดบาป	1	อายะฮ์ 10
หะรอม	คำห้าม (لا تفعل)	3	อายะฮ์ 1, 10, 13
	การปฏิเสธความเป็นหะลาล	1	อายะฮ์ 1

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาเรื่องรูปแบบสำนวนหุกมดักลียัตตามหลักอุศูลฟิกห์ กรณีศึกษาสุเราะห์ อัลมุตะหินะฮ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ความสำคัญของสุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์ในมิติทางกฎหมายอิสลาม

จากการศึกษาพบว่าสุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์มีบทบาทสำคัญในการกำหนดหลักการความสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับผู้อื่น สอดคล้องกับ Al-Tabari (2001), Ibn Kathir (1997) และ Al-Qurtubi (2006) ที่กล่าวว่าสุเราะห์นี้เป็นหนึ่งในสุเราะห์มะตะนิยะฮ์ที่มีเนื้อหาทางกฎหมายสำคัญ โดยเฉพาะประเด็นความภักดีและความสัมพันธ์ (Al-Wala' wal-Bara') สุเราะห์นี้สะท้อนปรัชญาของกฎหมายอิสลามที่สมดุลระหว่างหลักการกับความเป็นจริง ดังที่ Al-Shatibi (1997) อธิบายว่าเจตนารมณ์ของบทบัญญัติอิสลาม (Maqasid al-Shari'ah) คือการคุ้มครองประโยชน์ของมนุษย์ทั้ง 5 ด้าน การที่สุเราะห์นี้อนุญาตให้ทำความดีกับผู้ที่ไม่เป็นศัตรู (อายะฮ์ 8) แสดงความยืดหยุ่นและความเป็นธรรมของกฎหมายอิสลาม สอดคล้องกับ Kamali (2003) ที่กล่าวว่ากฎหมายอิสลามมีความสมดุลระหว่างความยืดหยุ่นกับความมั่นคงในหลักการ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างอุศูลฟิกห์และการวิเคราะห์หุกมในสุเราะห์

ผลการวิเคราะห์ได้ตอบข้อตั้งคำถามของนักอุศูลฟิกห์ร่วมสมัยและยุคต้น เช่น Al-Shafi'i (1940) Hallaq, 1997), Kamali (2003), Al-Amidi (2003) และ Al-Zuhaili (2009) ที่ชี้ให้เห็นว่าการตีความบทบัญญัติต้องอาศัยหลักอุศูลฟิกห์อย่างเป็นระบบโดยรูปแบบสำนวนหุกมดักลียัตที่ปรากฏในสุเราะห์ เช่น คำสั่ง คำห้าม การอนุญาต และการปฏิเสธความผิดบาป สอดคล้องโดยตรงกับหลักเกณฑ์การจำแนกหุกมทั้งห้า (วาญิบ หะรอม มัณดูบ มักรูฮ์ มูบาฮ์) ตามที่ Al-Ghazali (2008) และ Al-Amidi (2003) ได้วางกรอบเชิงทฤษฎีไว้ อย่างไรก็ตาม การเข้าใจหุกมดักลียัตเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ ยังต้องเข้าใจบริบทและเจตนารมณ์ของบทบัญญัติด้วย ดังที่ Ibn Ashur (2006) เน้นว่าการตีความต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริง ไม่ใช่เพียงรูปแบบภาษา

3. บทบาทของสำนวนภาษาในการกำหนดหุกม

การใช้สำนวนภาษาต่าง ๆ เช่น สำนวนคำสั่ง (أفعل), สำนวนคำห้าม (لا تفعل), สำนวนปฏิเสธคำห้าม (نهي النهي) และสำนวนปฏิเสธความผิดบาป (لا جناح) มีความสอดคล้องกับหลักการวิเคราะห์เชิงภาษาศาสตร์ของ Abdul-Raof (2012), Saeed (2006) และ Khalfauoi (2019) ซึ่งระบุว่าสำนวนแต่ละประเภทมีผลต่อความหมายทางกฎหมายอย่างชัดเจน นอกจากนี้ งานของ Mir (2020) ยังสนับสนุนการวิเคราะห์แบบสหวิทยาการที่พิจารณาทั้งภาษา บริบท และนิติศาสตร์

การวิเคราะห์สำนวนในสุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์พบว่า การใช้ รูปแบบคำสั่ง เช่น “จงทดสอบ” และ “จงรับสัตย์ปฏิญาณ” มีนัยบ่งชี้ถึงความเป็นวาญิบ ซึ่ง สอดคล้องกับทฤษฎีของ อัล-ชาฟิอี ที่ระบุว่า

ความหมายเดิมของคำสั่ง (الأمر) คือการบังคับให้กระทำ เว้นแต่มีหลักฐานบ่งชี้เป็นอย่างอื่น ขณะเดียวกัน การใช้ รูปแบบปฏิเสธคำห้าม เช่น “อัลลอฮ์มิได้ทรงห้าม” ทำหน้าที่สื่อการอนุญาตโดยรักษาดุลยภาพของความยุติธรรมและความเมตตา ซึ่ง สอดคล้องกับทฤษฎีมะกาศิฮ์ของอิบนุอาซุร ที่มองว่าบทบัญญัติถูกวางขึ้นเพื่อธำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม ความสงบสุข และประโยชน์ของมนุษย์ และในส่วนของ รูปแบบคำห้าม เช่น “อย่าส่งพวกนางกลับไป” แสดงถึงข้อห้ามที่มีน้ำหนักด้านการปกป้องศรัทธาและปิดประตูต่อความเสียหาย สอดคล้องกับ ทฤษฎี Sadd al-Dhara'i ของอิมามมาลิก ที่มุ่งปิดกั้นปัจจัยซึ่งอาจนำไปสู่สิ่งที่ต้องห้ามหรือผลเสียต่อศาสนาและสังคม

4. ข้อค้นพบที่สำคัญ

การวิจัยครั้งนี้พบประเด็นสำคัญ 3 ประการ

- 4.1 สุเราะห์สั้น ๆ 13 อายะฮ์ ครอบคลุมหุคมดักลีฟีย์ 3 ประเภทจาก 5 ประเภท แสดงความหลากหลายของบทบัญญัติ
- 4.2 รูปแบบสำนวนที่เลือกใช้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะการใช้รูปแบบการปฏิเสธคำห้ามในการสื่อสารอิบาฮะฮ์ ซึ่งมีนัยทางจิตวิทยาและสังคมที่ลึกซึ้ง
- 4.3 การศึกษาหุคมดักลีฟีย์ช่วยให้เข้าใจความสมดุลของกฎหมายอิสลามระหว่างความเข้มงวดกับความยืดหยุ่น ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของบทบัญญัติในสุเราะห์นี้

5. ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยมีข้อจำกัด 3 ประการ

- 5.1 เป็นการศึกษาเฉพาะสุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์ อาจไม่สามารถสรุปเป็นหลักการทั่วไปสำหรับสุเราะห์อื่น ๆ ได้
- 5.2 เน้นที่หุคมดักลีฟีย์เป็นหลัก ไม่ได้ศึกษาหุคมวักอีย์ที่อาจปรากฏ
- 5.3 เป็นการวิจัยเชิงเอกสารเท่านั้น ยังไม่มีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหรือศึกษาการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

สรุป

การวิจัยครั้งนี้ศึกษารูปแบบสำนวนหุคมดักลีฟีย์ตามหลักอุศูลุลฟิกฮ์ในสุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สุเราะห์อัลมุตะหินะฮ์ เป็นสุเราะห์หมะดะนียะฮ์ ลำดับที่ 60 มี 13 อายะฮ์ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทดสอบความศรัทธา การเลือกคบหาสมาคม และหลักการรักและเกลียดเพื่ออัลลอฮ์ สะท้อนความสมดุลระหว่างหลักการทางศาสนากับการปฏิบัติในชีวิตจริง
2. อุศูลุลฟิกฮ์และหุคมดักลีฟีย์ อุศูลุลฟิกฮ์เป็นวิธีวิทยาการวินิจฉัยทางกฎหมายอิสลามที่อิงบนอัลกุรอานและสุนนะฮ์ หุคมดักลีฟีย์แบ่งเป็น 5 ประเภท วาญิบ ฮะรอม มันดูบ มักรูฮ์ และมุบาฮ์ สะท้อนความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อธรรมชาติของมนุษย์และสังคม
3. รูปแบบสำนวนหุคมดักลีฟีย์ ประกอบด้วย 3 ประเภทหลัก: วาญิบ: รูปแบบคำสั่ง (افعل) เช่น “จงทดสอบ” “จงรับสัตย์ปฎิญาณ” มุบาฮ์: 3 รูปแบบ คือ ประโยคบอกเล่าเชิงอนุญาต เช่น “สิ่งที่อยู่ในแผ่นดินทั้งหมดนั้น อัลลอฮ์ทรงสร้างให้แก่พวกเจ้า” การปฏิเสธคำห้าม เช่น “ไม่มีข้อห้ามในการเดินทางในเวลากลางคืน” และการปฏิเสธความผิดบาป เช่น “ไม่เป็นบาปในการนอนหลังอัสร์” หะรอม: รูปแบบคำห้าม (لا تفعل) เช่น “อย่าคบศัตรูเป็นมิตร” “อย่าส่งกลับ” ความหลากหลายของรูปแบบสำนวนมี

วัตถุประสงค์เพื่อลดความยากลำบากในการปฏิบัติ เพิ่มความชัดเจนในการเข้าใจ และเป็นการทดสอบความศรัทธา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์

1.1 สำหรับผู้สอนศาสนาอิสลามควรนำความรู้เกี่ยวกับรูปแบบสำนวนหุกมดักลีฟียมาใช้ในการสอนอัลกุรอาน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบทบัญญัติได้อย่างถูกต้องและลึกซึ้ง

1.2 สำหรับผู้วิจัยด้านกฎหมายอิสลามควรพัฒนาความเชื่อมั่นในการใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางกฎหมายอิสลามอย่างเป็นระบบ โดยอิงหลักอศุลฟิคว์ที่มีความเข้มแข็งและได้รับการยอมรับในวงการวิชาการ

1.3 สำหรับสถาบันการศึกษาอิสลามควรสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยในสาขาอศุลฟิคว์อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และสร้างนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญ

1.4 สำหรับมุสลิมทั่วไปควรศึกษาความแตกต่างระหว่างหุกมดักลีฟียแต่ละประเภทเพื่อสามารถจัดลำดับความสำคัญในการปฏิบัติและหลีกเลี่ยงการเข้าใจผิดที่อาจนำไปสู่การปฏิบัติที่ผิดเพี้ยนหรือหละหลวม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อเนื่อง

2.1 ควรขยายการศึกษาไปยังหุกมดักลีฟียประเภทอื่น ๆ (มันดุบและมักรูฮ์) ในสุเราะห์อื่น ๆ ของอัลกุรอาน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุม

2.2 ควรศึกษาหุกมวฎอีย (Hukm Wad'i) ที่ปรากฏในสุเราะห์นี้ เพื่อเห็นภาพรวมของระบบกฎหมายอิสลามที่สมบูรณ์

2.3 ควรมีการศึกษาเชิงภาคสนามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้บทบัญญัติในสุเราะห์นี้ในชีวิตประจำวันของมุสลิมในบริบทสังคมไทย

2.4 ควรเปรียบเทียบรูปแบบสำนวนหุกมดักลีฟียระหว่างสุเราะห์มัคกียะฮ์และสุเราะห์มะดะนียะฮ์ เพื่อเห็นความแตกต่างและพัฒนาการของบทบัญญัติ

เอกสารอ้างอิง

สมาคมศิษย์เก่าอาหรับประเทศไทย. (2541). *พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย*. ศูนย์กษัตริย์ฟายัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.

Abdelkader, M. (2021). *Islamic jurisprudence and the challenges of the 21st century*. Routledge.

Abdul-Raof, H. (2012). *Exploring the Qur'an: Context and impact*. Routledge.

Al-Amidi, S. (2003). *Al-Ihkam fi usul al-ahkam*. Dar Sumaiiy.

Al-Faraa, M. (1990). *Al-'Uddah fi usul al-fiqh*. Jami'at al-Malik Muhammad bin Sa'ud al-Islamiyyah.

Al-Ghazali, A. H. (2008). *Al-Mustasfa*. Sharikhah Madinah Munawarah.

Al-Qurtubi, M. (2006). *Al-Jami' li-ahkam al-Qur'an*. Dar al-Kutub al-Misriyyah.

Al-Sarkhasi, M. (2009). *Al-Mabsut*. Dar al-Ma'rifah.

Al-Shafi'i, M. (1940). *Al-Risalah*. Dar al-Kutub al-Ilmiyyah.

- Al-Shatibi, I. (1997). *Al-Muwafaqat*. Dar Ibn Affan.
- Al-Shirazi, I. (1980). *Al-Luma' fi usul al-fiqh*. Dar al-Kutub al-Ilmiyyah.
- Al-Suyuti, J. (1974). *Al-Itqan fi ulum al-Qur'an*. Al-Hay'ah al-Misriyyah al-Ammah lil-Kitab.
- Al-Tabari, M. (2000). *Jami' al-bayan fi ta'wil al-Qur'an*. Mu'assasat al-Risalah.
- Al-Tabari, M. (2001). *Jami' al-bayan an ta'wil ay al-Qur'an*. Dar Hajar.
- Al-Zarkashi, B. (1994). *Al-Bahr al-muhit fi usul al-fiqh*. Dar al-Kutubiy.
- Al-Zuhaili, W. (2009). *Al-Fiqh al-Islami wa adillatuh*. Dar al-Fikr.
- El-Mesawi, M. A. (2020). *Maqasid al-Shariah: Explorations and implications*. International Institute of Islamic Thought.
- Hallaq, W. B. (1997). *A history of Islamic legal theories: An introduction to Sunni usul al-fiqh*. Cambridge University Press.
- Ibn al-Najjar, M. (1997). *Sharh kawkab al-munir*. Maktabah al-Ubaikan.
- Ibn Ashur, M. T. (2006). *Treatise on maqasid al-Shari'ah*. International Institute of Islamic Thought.
- Ibn Kathir, I. (1997). *Tafsir al-Qur'an al-'azim*. Dar al-Kutub al-Ilmiyyah.
- Kamali, M. H. (2003). *Principles of Islamic jurisprudence* (3rd ed.). Islamic Texts Society.
- Khalifaoui, A. (2019). Semantic analysis of legal terms in the Qur'an. *Islamic Law and Society*, 26(3), 205–230. <https://doi.org/10.1163/15685195-00260301>
- Mir, M. (2020). *Understanding the Islamic scripture: A study of selected passages*. Routledge.
- Opwis, F. (2021). Shari'a reasoning in modern Islamic thought. *Journal of Islamic Studies*, 32(2), 145–170. <https://doi.org/10.1093/jis/etaa051>
- Saeed, A. (2006). *Interpreting the Qur'an: Towards a contemporary approach*. Routledge.